

گزیده‌هایی از راديو آزادی

تلاش مسکو برای راه‌اندازی وی‌پی‌ان دولتی؛ دردسرها و پیامدهای این طرح چیست؟

مایک اکل

کمتر از یک دقیقه پیش

روس‌ها برای دور زدن محدودیت‌های اینترنتی و دسترسی به اخبار و اطلاعات بدون سانسور، بیش از گذشته به وی‌پی‌ان‌های تجاری متکی شده‌اند

از زمان آغاز تهاجم تمام‌عیار روسیه به اوکراین در فوریه ۲۰۲۲، مقام‌های روسی مجموعه‌ای از محدودیت‌ها و سانسورهای آشکار و پنهان را بر اخبار، صداها و بحث‌های مرتبط با این جنگ اعمال کرده‌اند؛ محدودیت‌هایی که حتی موضوع رهبری ولادیمیر پوتین را نیز شامل می‌شود.

شهروندان روسیه نیز در واکنش به این وضعیت به استفاده از وی‌پی‌ان روی آورده‌اند؛ ابزارهای آنلاینی که موقعیت مکانی کاربر را پنهان می‌کنند و امکان دسترسی به اخبار بدون سانسور و بدون دخالت دولت را فراهم می‌سازند.

این موضوع باعث نارضایتی نهادهای نظارتی روسیه و همچنین سازمان‌های قدرتمند اطلاعاتی و امنیتی این کشور شده، به طوری که آن‌ها تلاش کرده‌اند استفاده از وی‌پی‌ان‌ها را محدود و حتی جرم‌انگاری کنند.

بر اساس گزارش‌ها، سازمان نظارت بر ارتباطات روسیه، «روس‌کومنادزور»، که نقش محوری در تلاش‌های کرملین برای کنترل اینترنت روسیه دارد، ایده‌ای جدید برای حل این مسئله مطرح کرده است: وی‌پی‌ان دولتی.

ناتالیا کووالوا، پژوهشگر برنامه روسیه و اوراسیا در «چتم هاوس»، این خبر را «واقعاً گیج‌کننده» توصیف کرده و گفته: «یک وی‌پی‌ان تحت حمایت دولت که برای دور زدن محدودیت‌هایی طراحی شده که خود دولت وضع کرده، به نظر متناقض می‌رسد.»

او افزود: «نمی‌توانم درباره امکان‌پذیری فنی این طرح اظهارنظر کنم، اما نسبت به آن بسیار تردید دارم.»

کووالوا تنها کسی نیست که چنین نظری دارد. دیمیتری کولزف، روزنامه‌نگار روس تبعیدی که غیباً به اتهام «بی‌اعتبار کردن ارتش روسیه» محکوم شده، هم در پیامی در تلگرام نوشت: «این بیشتر شبیه یک شوخی است: اول همه چیز را مسدود می‌کنید، بعد یک وی‌پی‌ان دولتی می‌سازید تا از محدودیت‌های خودتان عبور کنید. احتمالاً خیلی هم پرهزینه است! همان‌طور که می‌گویند، کسب‌وکار فوق‌العاده‌ای است.»

«بی‌اثر و از نظر فنی غیرقابل اجرا»

خبر این طرح اندکی پس از جلسه ۱۸ خرداد درز کرد؛ جلسه‌ای که در آن روس‌کومنادزور این ایده را با مدیران برخی از بزرگ‌ترین شرکت‌های فناوری روسیه در میان گذاشت و خبر آن را نخستین بار رسانه آنلاین «دِ پِل» منتشر کرد.

بر اساس گزارش «دِ پِل»، اولگ ترلیاکوف، معاون مدیر روس‌کومنادزور، گفته است که وی‌پی‌ان دولتی برای توسعه‌دهندگان و برنامه‌نویسان فناوری اطلاعات که «واقعاً به آن نیاز دارند» توصیه خواهد شد تا بتوانند به منابع خارج از روسیه دسترسی داشته باشند.

این نهاد همچنین وعده داده است در صورت بروز مشکل برای شرکت‌های فناوری روسیه در استفاده از وی‌پی‌ان دولتی یا دسترسی به ابزارهای خارجی، به آن‌ها کمک کند.

به گزارش «دِ پِل»، نمایندگان شرکت‌های فناوری از جمله «یانِدِکس»، «وی‌کی»، «اینفو واچ» و «پازیتو تکنولوژی» چندان از این طرح استقبال نکردند و برخی نگران قطع دسترسی خود توسط نهاد ناظر بودند.

هیچ تأیید رسمی و عمومی درباره این گزارش منتشر نشده و روس‌کومنادزور نیز به درخواست اظهارنظر پاسخی نداده است.

در همین حال، یک کارآفرین سرشناس حوزه فناوری در وبلاگ شخصی خود این طرح را «بی‌اثر و از نظر فنی غیرقابل اجرا» توصیف کرد، که البته این یادداشت بعداً از وبلاگش حذف شد.

«اینترنت حاکمیتی»

مقامات روسیه نزدیک به دو دهه است که تلاش می‌کنند اینترنت روسیه را مهار کنند و تحت کنترل خود درآورند؛ تلاشی که از طریق ترکیبی از قانون‌گذاری، ابزارهای فنی، فشار بر کاربران و بازآرایی اجباری صنعت فناوری دنبال شده است.

هدف آن‌ها ایجاد چیزی بود که «اینترنت حاکمیتی» نامیده می‌شود؛ اینترنتی که تحت نظارت دائمی دولت قرار داشته باشد.

این تلاش‌ها پس از آغاز تهاجم به اوکراین و زمانی که مقامات کوشیدند آگاهی عمومی درباره موضوعاتی مانند جنایات جنگی، تلفات سنگین یا عملکرد نه‌چندان موفق ارتش روسیه را محدود کنند، شتاب بیشتری

در سال‌های اخیر، اوکراین توانایی‌های پهپادی خود را به‌طور چشمگیری گسترش داده و بخشی از این توانایی به استفاده از شبکه‌های داده تلفن همراه روسیه برای هدایت تسلیحات به اهدافشان متکی بوده است.

برای مقابله با این حملات، مقامات روسیه به قطع اینترنت موبایل روی آورده‌اند؛ اقدامی که ابتدا در مناطق مرزی اجرا شد و بعدها حتی به مسکو نیز رسید و به شدت نارضایتی عمومی ایجاد کرد.

در ماه‌های اخیر، پیام‌رسان تلگرام نیز به شدت کند شده است؛ اقدامی که گفته می‌شود به درخواست سرویس امنیت فدرال روسیه (افاس‌بی) انجام شده است.

مشکل تلگرام برای شهروندان عادی، صنعت فناوری روسیه و حتی نخبگان سیاسی کرملین جدی‌تر است. این برنامه توسط پاول دورف، کارآفرین فناوری روسی که اکنون در اروپا زندگی می‌کند، ایجاد شده است.

بر اساس گزارش‌های قبلی «دِ پِل»، پوتین به اداره دوم افاس‌بی – نهادی که بیشتر به دلیل تعقیب الکسی ناولنی، فعال ضدفساد فقید شناخته می‌شود – اختیار داده بود که هم سرعت اینترنت را کاهش دهد و هم تلگرام را محدود کند.

اما این تصمیم برای دفتر ریاست‌جمهوری روسیه مشکلاتی ایجاد کرد، چراکه بسیاری از مسئولان این نهاد برای مدیریت سیستم سیاسی کشور به تلگرام وابسته هستند.

مقامات همچنین تلاش کرده‌اند تلگرام را با یک پیام‌رسان داخلی به نام «مکس» جایگزین کنند و تبلیغات گسترده‌ای برای آن انجام داده‌اند؛ اما گزارش‌ها نشان می‌دهد روس‌ها با اکراه از آن استفاده می‌کنند.

«نمی‌توان همه چیز را خاموش کرد»

به گفته «دِ پِل»، انگیزه اصلی جلسه میان روس‌کوماندزور و رهبران صنعت فناوری، دسترسی به پلتفرم‌های توسعه نرم‌افزار مانند «گیت‌هاب» بوده است؛ ابزارهایی که برنامه‌نویسان سراسر جهان برای ایجاد و مدیریت پروژه‌های کدنویسی از آنها استفاده می‌کنند.

در چارچوب تحریم‌های غرب علیه روسیه به دلیل تهاجم به اوکراین، دسترسی توسعه‌دهندگان روس به برخی از این پلتفرم‌ها محدود شده و آنها برای ادامه کار به وی‌پی‌ان‌های تجاری روی آورده‌اند.

کند کردن وی‌پی‌ان‌ها یا جرم‌انگاری استفاده از آنها می‌تواند عملاً صنعت فناوری اطلاعات روسیه را فلج کند. محدود کردن دسترسی تنها به یک وی‌پی‌ان دولتی نیز ممکن است نتیجه مشابهی داشته باشد.

آلنا اپیفانوا، پژوهشگر امنیت دیجیتال در شورای روابط خارجی آلمان، می‌گوید: «روسیه هنوز تا حد زیادی به زیرساخت اینترنت جهانی متصل است و نمی‌تواند به‌سادگی همه چیز را خاموش کرد.»

او افزود: «هدف این است که همه چیز بسته شود، اما چند وب‌سایت یا پیام‌رسان برای ارتباط و خواندن اخبار – یا به اصطلاح اخبار – در دسترس مردم باقی بماند.»

اما برای توسعه‌دهندگان و برنامه‌نویسان، موضوع فراتر از این است: «بحث بر سر ماهیت اینترنت است؛ درباره کدی که رمز نمی‌شناسد، درباره همکاری و یافتن راه‌حل برای مشکلات نرم‌افزاری.»

اپیفانوا می‌گوید: «روسیه تا حد زیادی موفق شده اینترنت حاکمیتی خود را ایجاد کند. دولت راه خود را انتخاب کرده است: سانسور کامل، نظارت کامل و کنترل کامل دولت. آن‌ها این مسیر را تا آخر ادامه

داده‌اند. اما بهای آن این است که دیگر نمی‌توان یک صنعت فناوری اطلاعات ملی پویا و رقابت‌پذیر داشت.»

این مطلب بخشی از:

گزیده‌هایی از رادیو آزادی

فراتر از خبر

بایگانی

جهان

© ۲۰۲۶ تمام حقوق این وبسایت، بر اساس مقررات کپی‌رایت، برای رادیو فردا محفوظ است.